

Grondradaronderzoek

Het in kaart brengen van mogelijke graflocaties was geen eenvoudige klus: er mocht niet worden gegraven vanwege de eeuwigde grafrust die geldt op Joodse begraafplaatsen. Daarnaast was de plek overgroeid met bomen en lag verscholen onder de bramenstruiken. Daarom werd met een grondradar de bodem onderzocht, maar er werden geen specifieke rijen of graven ontdekt.

Herstel en behoud

Om de plek uit de vergetelheid te halen, heeft Landschapsbeheer Drenthe in 2024 herstelwerkzaamheden uitgevoerd en richtlijnen opgesteld voor toekomstig behoud. Hierbij zijn Joodse tradities gevolgd, zoals de afwezigheid van bomen op een begraafplaats voor een directe verbinding tussen overledenen en de hemel. De grafvelden van de begraafplaats zijn weer vrijgesteld van bomen, de beukenhaag is in ere hersteld, het toegangshek is vervangen en de padenstructuur heraangelegd.

Het onderhoud wordt door de gemeente en vrijwilligers uitgevoerd en bestaat uit sober en noodzakelijk beheer.



Het onderzoek en herstel is mogelijk gemaakt dankzij de financiële bijdragen van het Nederlands Israëlitisch Kerkgenootschap, gemeente Noordenveld, provincie Drenthe en het Cultuurfonds.

Contactinformatie

Landschapsbeheer Drenthe
Kloosterstraat 11
9401 KD Assen
T (0592) 316 616
E info@lbdrenthe.nl
W www.lbdrenthe.nl



LANDSCHAPSBEHEER DRENTH

Joodse begraafplaats Veenhuizen

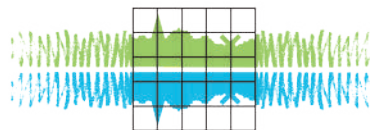
De begraafplaats is één van de 238 historische Joodse begraafplaatsen in Nederland en een stille getuige van het verdwenen Joodse leven in Veenhuizen. Lang was er weinig bekend over deze afgelegen begraafplaats. Dankzij cultuurhistorisch onderzoek door Landschapsbeheer Drenthe is er nu meer inzicht in de ontstaansgeschiedenis en de mensen die er begraven liggen.



provincie Drenthe



het
cultuurfonds



Landschapsbeheer Drenthe

Landschapsbeheer Drenthe

Zorg voor ons landschap



Op de grens van het beekdal de Slokkert en het historische kolonielandschap ligt de Joodse begraafplaats van Veenhuizen. Het maakt deel uit van de Koloniën van Weldadigheid, een UNESCO Werelderfgoed sinds 2021. De Koloniën van Weldadigheid werden in de negentiende eeuw opgericht om armoede en werkloosheid in Nederland te bestrijden. Werklozen, wezen en landlopers kregen in deze landbouwkolonies een kans op een zelfredzaam bestaan. Veenhuizen werd in 1823 gesticht als onvrije kolonie, een plek waar mensen naartoe werden gestuurd en onder toezicht leefden en werkten.

Ontstaan van de Joodse gemeenschap

Tussen 1823 en 1890 ontstond in Veenhuizen een kleine Joodse gemeenschap vanwege de wezen, bedelaars en personeelsleden die hier kwamen. Bijzonder aan Veenhuizen was dat bewoners hun eigen religie en tradities konden behouden. Er werden voorzieningen ingericht voor verschillende geloofsgemeenschappen, waaronder een synagoge en begraafplaats voor de Joodse gemeenschap.

Verloop en verdwijning

In 1839 werd Izak Nathan Nieuwied aangesteld als Joodse leraar. Hij was verantwoordelijk voor het godsdienstonderwijs en het naleven van de religieuze rituelen. In 1859 nam de overheid de kolonie over en veranderde Veenhuizen in een rijkswerkinrichting. Wezen werden niet meer naar Veenhuizen gestuurd en het aantal Joodse bewoners nam af. In 1890 werd de Joodse gemeente officieel opgeheven.

Begraafregisters

Van de Joodse begraafplaats in Veenhuizen zijn drie begraafregisters bekend met twaalf namen die betrekking hebben op de periode 1875-1951. Van de periode voor 1875 is geen register bekend. Archiefonderzoek wijst uit dat circa 280 mensen hier hun laatste rustplaats hebben gevonden. De begraafplaats is voor het laatst in 1942 gebruikt.

De begraafplaats

Vermoedelijk werd de begraafplaats al in de vroege jaren van de kolonie gebruikt, maar de plek wordt pas vanaf 1845 op de kaart als 'Joodsch Kerkhof' vermeld. In de loop der tijd is de begraafplaats twee keer vergroot, het deel rechtsachter is het oudst. De graven zijn georiënteerd op de ingang van de begraafplaats. Ook zijn er twee betonnen paaltjes met cijfers en letters te zien, waarvan de betekenis nog onbekend is.

Israël. overleden

NUMMER DER GRAVEN.	NOMMENS DER EIGENAREN.	NAMEN DER BEGRAVENE LIJKEN.	DATUM		AANMERKINGEN.
			VAN OVERLIJDEN.	DER BEGRAVING.	
1		Franch. N.	31. Maart 1879	2. April 1879	
2		R. Riendel	27. Maart 1879	29. Maart 1879)
3		J. Bromet	8. Dec. 81	13. Dec. 81	
4		M. Hartog	23. Maart 84	26. Maart 84	
1		Dobler etc.	21. Maart 87	24. Maart 87	
2		Cohen	3. April 87	11. April 87	
3		A. Leman	4. Maart 1888	7. Maart 88	



Het mysterie van de enkele grafsteen

Hoewel er honderden Joodse mensen in Veenhuizen hebben gewoond, staat op de begraafplaats slechts één grafsteen. Dit is te verklaren vanuit de historische context van Veenhuizen als onvrije kolonie. Bijna alle overledenen waren bedelaars of weeskinderen die niet in staat waren om een begravenis te betalen. Zij werden zonder grafteken en kist, op kosten van de overheid, begraven.

Het enige grafmonument herinnert aan Jetta Jacoba Nieuwied, die in 1862 overleed. Als echtgenote van de onderwijzer was er wel geld voor een grafsteen. Het materiaal en de vorm van de grafsteen zijn typisch voor de negentiende eeuw. De steen heeft zowel Hebreeuwse als Nederlandse tekst en symbolen van een palm- en eikentak, die verwijzen naar het eeuwige leven.